

ЖИВОТ НИЈЕ НИГДЕ ДРУГДЕ

Ласло Блашковић

Када сам, као врло млад човек и писац, чуо да је Иво Андрић, у својој хуљивој храбрости, гледао савезничко бомбардовање Београда, на Ускрс 44, са свог балкона, још увек нисам умео да повучем јасну црту између биографије и легенде, између диктата живота и књижевничке фантазије. Данас то знам још мање, али тада поготово нисам претпостављао да ћу, годинама касније, и сам, затечен на својој тераси, видети ужасни светлосни траг на небу, који је остао иза пројектила баченог на недалеки део града, имати, дакле, тај неописиви осећај. У оно наивно време, мислио сам чак да ће ми живот протећи у сувише једноличном миру за једног песника, заражен већ романтичарским идеалима авантуре живота и писања. Где је живот, питао сам се, док су се облаци неприметно нагомилавали. Исто питање постављао сам често и касније, све уверенији у своју младалачку заблуду. Али, кажем вам, ако сам, у тренуцима малодушности, а сред свакодневне беде која нас је, убрзо по мом одрастању, сасвим захватила, и помишљао да је живот негде другде, да треба отићи у бели свет или се прекрити јорганом преко главе, данас, ма колико то парадоксално звучало, ценим да сам био у праву што сам остао, јер, ево, отуда где мишљах да је прави живот долази софистицирана, високостилизована смрт, тамо је већ почео смак света. Живот није нигде другде, него је управо овде, међу нама, живим метама, Молоховим зазубицама, и данас сам, ма како то, са становишта здравог разума, лудачки звучало, задовољан што сам ту, са вама, што ја, Ласло Блашковић, немам други језик до овог којим говорим, немам другу отаџбину осим ове о којој сањам, и што сам, на крају крајева, још увек у животу, у правом животу.

2

Слажу се последње коцкице у мозаику, повлаче последње линије на истрошеној карти овог, идеологијом наказности, бестијалношћу и злочинима, притиснутог и обележеног столећа. Наши животи су учртани у тај стогодишњи след ужаса, неправде и страдања. Небулозни и наказни стратеги зла као да су са великим нестриљењем, рационалном монструозношћу, једва дочекали да нас из својих ратних вучјих јазбина поново осуде и сведу на бројке у статистичкој операцији у којој са нестриљењем, чекају да нам изброје зубе, сачувају косу, обезличи смрт у беспризорној игри поништавања идентитета. Број, иницијал, малени крстић ка коме путује бомба, тачкица на екрану, тек зрнце безличног песка пред машинеријом обезличених и ратом опијених сподоба без идентитета.

Како изаћи из тог модерног доба, "како изаћи иза решетака овог столећа" (Црњански) чији је врхунац просвећености и достигнућа да нас прогони лудак наоружан томахаком? Како живети у том пакленом складшту непрегледним залихама ужаса? Није ли свет здобљен у жрвњу раскорака између правде и злочина, истине и лажи, добра и зла, уништен у раскораку између речи и ствари? Може ли се неким стварима помоћу речи вратити смисао који је давно изгубљен, док се још веровало да постоји јавност света и њен смисао?

Нису ли стратеги уништења управо настојали да униште ту крхку везу између именована и појавности, манипулишући управо оним речима у чији дубоки смисао ми још увек верујемо. Нису ли се под ударом разарања нашле речи као што су љубав, истина, правда, једнакост, слобода? Како ли се осећа писац коме пред рћом зла, управо ових дана, нестају речи помоћи којих је творио космогонију света свој стварни и имагинарни планетариј? Зар није знао пуно раније да они који припадају једној обез-

РЕШЕТКЕ, КАВЕЗ БЕСМИСЛА

Фрања Пејриновић

духовљеној цивилизацији оличеној у сурогат људима и сурогат култури склопљеној од бесмислених и полуделих знакова, зар није знао да када они кажу правда мисле на бомбу, када кажу истина мисле на што брже нарастање каматних стопа? Кокице и светлуцање екрана. Зар нисмо сви заједно, неки дан пред бомбардовање, читали једно истраживање које јасно показује да у овом тренутку у свету седамдесет људи попут робова ради не би ли преживео један амерички грађанин? Онај коме кажу љубав а мисли на перверзију. Речи се морају вратити стварима.

Да та врста нужности мора постојати сведочи једна од многих прича која се одвила ових дана, у овој земљи, где још увек постоји дубока смислена веза између реченог и појавног, између речи и предмета, између причања и чињења, између појмова и живота. Професор беседништва на Генералштабној академији Божидар Рогановић је почетком марта ове године испитну беседу мајора Слободана Перића оценио оценом осам. Мајор Слободан Перић, у априлу, међу првима узлетео је у сусрет непријатељу и у херојском подвигу уништио авион. Чувши за његов подвиг професор Божидар Рогановић је испитну оцену из марта преисправио на десетку образложивши своју одлуку речима да је схватио да је мајор Перић припада "хиљадама оних који истом снагом и зборе и творе". Што јесте најважније.

Писац се може осећати поносним што припада земљи у којој речи и ствари живе у дубокој вези, где свака реч за којом посегне носи и значи своју суштину, што припада оним људима који чине оно што беседе. Има ли за писца ништа исконскије и суштинскије. Нашим патњама, нашим страдањима једино реч може дати неки смисао. Књижевност речима хвата прошлост и садашњост, па и будућност. Радикални губитак везе између речи и ствари значи и губитак етичности, губитак лика људскости. Они који ту везу изгубе на ивици су нестанка, а њихова дела су само наказне и монструозне игре вампира и лунатика, компјутерско батргање у какофонији зла.